

Słowo wstępne

Niniejszy numer „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej” zawiera artykuły oparte w znacznej części na referatach przedstawionych podczas panelu poświęconego tematyce pragmatyki języka prawnego i prawniczego, organizowanego w ramach XXII Zjazdu Katedr Filozofii i Teorii Prawa we Wrocławiu w dniach 18–21 września 2016 r.

Wszystkie teksty zawarte w niniejszym numerze dotyczą wspólnego obszaru zainteresowań badawczych filozofii prawa, filozofii języka oraz lingwistyki. Można je zatem umiejscowić w obszarze analitycznego podejścia do filozofii i teorii prawa. Podejście analityczne jest ugruntowane w tradycji polskiej teorii prawa, w dużej mierze wyznaczonej przez prace profesorów Jerzego Wróblewskiego, Zygmunta Ziemińskiego czy Kazimierza Opałka, którzy kładli wielki nacisk na integrację teorii prawa z filozofią języka, filozofią analityczną i semiotyką. W ostatnim dziesięcioleciu pojawił się nowy, bardzo interesujący obszar integracji, wyznaczony przez dynamicznie rozwijającą się kognitywistykę. Artykuły zawarte w tym tomie podejmują wyzwanie integracyjne oraz wskazują na korzyści, które płyną z podjęcia interdyscyplinarnego wyzwania badawczego.

Artykuł Pawła Banasia pt. *Przeciwko lokalnej teorii znaczenia dla języka prawnego – uwagi ogólne* dostarcza argumentów na rzecz uniwersalnej teorii znaczenia zarówno dla języka potocznego, jak i dla dyskursu prawnego. Taka uniwersalna teoria opiera się na twierdzeniu, że znaczenie jest pewnego rodzaju artefaktem społecznym.

Praca dr. Macieja Dybowskiego pt. *Teoria prawa wobec wyzwań pragmatyzmu analitycznego* składa się z trzech części. Pierwsza część jest rekonstrukcją analitycznych nurtów powojennej polskiej teorii prawa, ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji Z. Ziemińskiego. Kolejna część to rekonstrukcja projektu badawczego Roberta Brandoma, wpisującego się w nurt pragmatyzmu analitycznego oraz wyzwań, jakie stawia szkole poznańsko-szczecińskiej. Wreszcie ostatnia część tekstu wskazuje na korzyści, które mogą płynąć z konfrontacji wyżej wymienionych tradycji filozoficznych.

Tekst Karoliny Gmerek, zatytułowany *Przejawy intertekstualności w rozprawie sądowej*, analizuje rozprawę jako złożone zjawisko komunikacyjne, uwikłane w różnorodne oblicza intertekstualności. Ponadto tekst odślania wielorakie rozumienie terminu „intertekstualność” w literaturze przedmiotu.

Artykuł Marka Jakubca pt. *Metafory, prawo i artefakty, czyli kilka uwag na temat pojęć prawnych z perspektywy kognitywnej* stanowi krytyczną refleksję nad stanowiskiem głoszącym, iż prawo jest artefaktem społecznym. Autor wskazuje, że stworzenie spójnej teorii, która przyjmowałaby jednocześnie, iż prawo ma artefaktualny charakter oraz że pojęcia prawne należy definiować w sposób wskazany przez nauki kognitywne, jest niezwykle trudne.

W pracy zatytułowanej *W poszukiwaniu ukrytej natury – rodzaje naturalne a język prawa* Bartosz Janik przedstawia refleksję nad możliwością stworzenia semantyki realistycznej dla języka prawnego. Tego typu idee są bowiem tworzone w oparciu o teorię rodzajów naturalnych. Autor w sposób sceptyczny odnosi się do realistycznych wizji języka prawnego oraz dokonuje krytycznej analizy pojęcia obiektywności takiego języka.

W pracy pt. *Metafizyczny realizm wobec wyzwań kontekstualizmu i nonfaktualizmu – rozważania na tle prawno-naturalnej teorii Michaela Moore’a* dr Michał Pełka poddaje krytycznej analizie wersję teorii prawa naturalnego zaproponowaną przez Michaela Moore’a. Tekst przedstawia dwa nowe argumenty przeciwko tej teorii. Pierwszym jest argument z kontekstualizmu, drugim zaś argument z „kierowania się regułą”.

W tekście o tytule *Paradoks różnic minimalnych a nieostrość języka prawnego* Sławomir Piekarczyk przybliżył problem nieostrości języka oraz koncentruje się na specyfice nieostrości języka prawnego. Ponadto rozważa zastosowanie „związanego z nieostrością paradoksu różnic minimalnych do nieostrego predykatu zakotwiczonego w określonych liczbach oraz takiego, którego nie cechuje takie zakotwiczenie”.

Artykuł Macieja Próchnickiego, zatytułowany *O strukturze intuicji normatywnych: uniwersalna gramatyka moralna*, porusza kwestię możliwości analogicznego stosowania poglądów Noama Chomsky’ego dotyczących języka potocznego do pojęcia moralności. Autor rozważa, czy postulowanie uniwersalnej gramatyki moralnej lub modułu moralnego dostarcza filozoficznie przekonujących argumentów.

W artykule pt. *Zasada strategiczna i maksyma selektywności – nowe spojrzenie na implikatury Grice’owskie w prawie* staram się wskazać na problemy związane z opisem dyskursu prawnego za pomocą klasycznej wersji teorii implikatur konwersacyjnych, stworzonej przez brytyjskiego filozofa Paula Grice’a. Ponadto nakreśliłem jedną z bardziej popularnych teorii pragmatyki dyskursu prawnego w światowej debacie – teorię dyskursu strategicznego Andrei Marmora. Dodatkowo wskazuję na pewne problematyczne punkty tej koncepcji. Wreszcie staram się zaproponować teorię, która stawi czoła zarzutom stawianym idei A. Marmora.

W pracy zatytułowanej *Kilka uwag o przydatności narzędzi lingwistyki kognitywnej do rozróżnienia wykładni rozszerzającej i wnioskowania przez analogię* prof. Sylwia Wojtczak rozważa przydatność narzędzi lingwistyki kognitywnej dla teorii i filozofii prawa. W ramach takiej refleksji Autorka wykazuje, że są one szczególnie przydatne dla rozróżnienia wykładni rozszerzającej oraz rozumowania *per analogiam*.

Na zakończenie chciałam podziękować Recenzentom, Autorom oraz Redakcji za owocną współpracę. Dziękuję również Panu Profesorowi Tomaszowi Gizbert-Studnickiemu za wsparcie organizacyjne w pracach nad niniejszym tomem.

Izabela Skoczeń